

Особливості впровадження фехтувального спорту у заклади базової середньої освіти в Україні

Кривенцова І.В., Свічкарь Б.Ю.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Анотація. У статті розглядається проблематика організації фізичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти у варіативних модулях «Фехтування», «Хортинг фехтування» та «Хортинг. Розділ-фехтування». Здійснено теоретичний аналіз щодо можливостей ефективного впровадження фехтувального спорту у закладах базової середньої освіти в Україні.

Ключові слова: фехтування; хортинг; школярі; фізична культура.

Вступ. В умовах воєнного стану в Україні фізичне виховання учнівської та студентської молоді набуває надзвичайно важливого значення. Система фізичного виховання в освіті вже тривалий час перебуває в стані реформування та вдосконалення. Систематично розширюється перелік варіативних модулів навчального предмету «Фізична культура». Модельна програма з фізичної культури в середніх класах закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) 2024 року вже передбачає 75 варіативних модулів.

Фехтування, як один з найстаріших видів прикладної та спортивної діяльності має значний потенціал щодо розширення рухового досвіду, розвитку й вдосконалення фізичних та морально-вольових якостей учнівської молоді, формування в неї мотивації до систематичних занять фізичними вправами та спортом. Методики та ефективність впровадження у навчальний процес фехтування або окремих його елементів розглядали фахівці фехтувального спорту (Дупнак, 2008; Кривенцова, 2010; Фалєєв, Кузора, Коломоєць & Єрьоменко, 2020).

Розробка та реалізація нових технологій навчання фехтуванню, особливо в умовах сучасних соціальних потрясінь, є постійним завданням для дослідників, тренерів, вчителів фізичної культури, викладачів фізичного виховання.

Мета дослідження – провести теоретичний аналіз щодо можливостей ефективного впровадження фехтувального спорту у заклади базової середньої освіти в Україні.

Матеріал і методи дослідження. В роботі застосовані наступні методи: аналіз матеріалів спеціальних фахових джерел, модельної навчальної програми «Фізична культура. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти.

Результати дослідження та їх обговорення. Широке спрямування та розвиток фізкультурно-спортивного руху в Україні визначається профільним Міністерством молоді та спорту. Аналіз світового досвіду за цим напрямком державної політики свідчить, що позитивний або негативний результат

виявляється в ефективності організації спортивної діяльності від шкільного та масового спорту до спорту вищих досягнень. Як зазначають автори (Кривенцова, Ширяєв, Димар & Бойченко, 2021), ще нещодавно фехтування в Україні впроваджувалося через систему ДЮСШ та відповідних Федерацій. На відміну від України, як наголошують автори, фехтування в Китаї є пріоритетом державної політики з розвитку спорту, що чітко розрізняє масовий і професійний спорт, а також спортивну науку.

Зрозуміло, що масовий спорт має охоплювати значну кількість тих, хто їм займається. Масовий спорт – «стартовий майданчик» відбору талановитої молоді для подальших виступів у спорті вищих досягнень. Рекламування видів спорту, надання нових знань, формування широких рухових навичок з метою розвитку та вдосконалення особистих якостей (фізичних та психологічних), набуття учнями мотивації та вмінь з організації здорового способу життя – основні завдання для вчителів фізичної культури. Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-9 класи» для ЗЗСО, 2024 року має три варіативні модулі, які передбачають фехтувальні навички (Баженков та ін., 2024). Це безпосередньо модуль «Фехтування», який вивчають у 5-6 класах, а також модулі – «Хортинг фехтування» та «Хортинг. Розділ - фехтування», які передбачені для 5-9 класів.

Хортинг фехтування це національний український вид шабельного бою з елементами рукопашної боротьби, який одночасно є бойовим мистецтвом та ефективним засобом для оздоровлення. Хортинг фехтування не має гендерних та вікових обмежень і саме тому вважається інклюзивним видом спорту, що стрімко набуває популярності в Україні. Для запобігання ризику травмування у хортинг фехтуванні використовуються безпечні високотехнологічні макети холодної зброї – синтшаблі і софтшаблі, а також спеціальні комплекти захисного спорядження. Практика хортинг фехтування формує дисципліну, характер, дух та волю, системність та критичність мислення, зміцнює витривалість та увагу, корегує осанку, ходу, грацію й координацію рухів (Фалєєв, Саксєєв & Єрьоменко, 2020).

Варіативний модуль «Фехтування» надає знання: про олімпійський вид спорту; навчає техніці безпеки та правилам поведінки з холодною зброєю; розвиває фізичні якості; навчає спеціальним рухам, атакуючим та захисним діям; надає основи розуміння тактики та стратегії.

Варіативний модуль «Хортинг фехтування» вивчає: історію виникнення та розвитку українського шабельного бою; оздоровчі принципи хортинг фехтування; розвиває фізичні якості; навчає взаємодії.

Варіативний модуль «Хортинг. Розділ - фехтування» може обиратися як самостійним модулем, що поєднує напрями хортингу та фехтування, так і бути логічним продовженням вивчення означених модулів. Цей модуль має завдання з розвитку фізичних та особистих якостей, навчає взаємодії учнів, виконанню оздоровчих базових та групових комплексів хортингу.

Фехтування, як вид єдиноборства передбачає протиставлення вмінь та характерів особистостей. На важливості наявного інтелектуального розвитку для розуміння виконання тих чи інших прийомів і дій фехтування акцентують ряд

авторів (Bocharov et al., 2024). Відповідно, фехтування має можливості навчити веденню «діалогу» (обрання стилю спілкування та власної поведінки) з іншими людьми, побудові траєкторії життєвого розвитку. Фехтувальний спорт, на відміну від інших одноборств, має опосередковану, через холодну зброю, взаємодію з суперником. Безпосередньо відбувається боротьба, проявляється характер, що надає змогу зняти психологічну напругу, подолати внутрішні страхи. Це вкрай важливо для дітей і підлітків, які зростають в часи воєнного стану.

Висновки. Фізичне виховання учнівської молоді в Україні знаходиться в стадії реформування, що надає більших можливостей з обрання освітньої траєкторії вчителям і здобувачам освіти.

Фізичне виховання взагалі, й фехтування зокрема, мають суттєві можливості для розвитку та формування особистості, підтримки фізичного та психічного здоров'я, фізичної рекреації, а інколи й психологічної реабілітації дитини в умовах сучасних соціальних потрясінь.

Фехтування, як вид спорту набуває поширення через заняття ним: на уроках фізичної культури; у позашкільних секціях; спортивних клубах; секціях та відділеннях ДЮСШ тощо. Вибір модулю «Фехтування» учнями передбачає: наявність у вчителя відповідних компетентностей; спеціального матеріального забезпечення (екіпіровки, інвентарю та обладнання), а головне – творчого підходу педагога до впровадження фехтування у навчальний процес з фізичного виховання.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. У подальшому планується розробка методики розвитку фізичних якостей та психологічної підтримки учнівської молоді засобами фехтування.

Література:

- Баженов, Є. В., Бідний, М.В., Ребрина, А.А., Данільченко, В.О., Коломось, Г.А., & Дутчак, М.В. (2024). Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2024/Model.navch.prohr.5-9.klas-2024/fizkult-5-9-kl-bazhenkov-ta-in-22-08-2024.pdf>
- Дупнак, І. В. (2008). Використання системи завдань та регламентованих конфліктних взаємодій при початковому навчанні фехтування на шаблях. *Молода спортивна наука України*, 12, 116-119.
- Кривенцова, І. В. (2010). Поурочна програма навчального курсу фехтування. *Теорія та методика фізичного виховання*, (2), 19-28.
- Кривенцова, І. В., Ширяєв, Д. М., Димар, О. А., & Бойченко, Н. В. (2021). Особливості організації навчально-тренувального процесу з фехтування в Україні та Китаї. *Єдиноборства*, №1(19), 33-46. <https://doi.org/10.15391/ed.2021-1.04>
- Фалєєв, Р. Г., Кузора, І. В., Коломось, Г. А., & Єрьоменко, Е. А. (2020). *Навчальна програма гуртка з хортинг фехтування для закладів загальної середньої освіти та закладів позашкільної освіти*. Київ.
- Фалєєв, Р., Саксєєв, С., & Єрьоменко, Е. (2020). *Змагальна діяльність у хортинг фехтуванні : навчальний посібник*. ПАЛИВОДА А. В., Київ.
- Bocharov, M., Korobeynikov, G., Kryventsova, I., Klymenchenko, V., & Vypasniak, I. (2024). The individualization of the educational and training process in fencing in the context of improving efficiency and health of young athletes of different ages. *Pedagogy of Health*. 3(1). 24-30. <https://doi.org/10.15561/health.2024.0104>

Відомості про авторів:

Кривенцова Ірина Володимирівна – к.пед.н., доцент,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
<http://orcid.org/0000-0001-6931-3978>
E-mail: Kriventsova.ira@ukr.net

Свічкарь Богдан Юрійович – здобувач другого (магістерського) рівня вищої
освіти, МСУ з фехтування
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
E-mail: bogdan.svichkar@gmail.com

Надійшла до редакції 10.01.2025 р.